

Sivas Cumhuriyet University Educational Sciences Institute Journal

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/cebced>

Founded: 2021

Available online, ISSN: 2822-3675

Publisher: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

A Bibliometric Analysis of Graduate Theses on Science and Art Centers in Türkiye (2015-2025)

Orhan KAYA*

Faculty of Education, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 29/05/2025

Accepted: 23/02/2026

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by Sivas Cumhuriyet University Educational Sciences Institute Journal. All rights reserved.

ABSTRACT

This research aims to conduct a bibliometric analysis of 105 postgraduate theses on Science and Art Centers (BİLSEM) produced in Turkey between 2015 and 2025. Of these theses, 90 are master's theses, while 15 are doctoral dissertations. Employing a bibliometric analysis model, the study systematically examined theses accessed through the Council of Higher Education National Thesis Center. The analysis was based on variables including publication year, university distribution, the academic title of the advisor, thesis type, methodological approach, data collection tools, and thematic content. The findings reveal that academic production concerning BİLSEM has increased over the last three years, with the highest volume of theses published in 2022. The research indicates a distinct concentration of studies at the master's level and a predominance of qualitative research methods. Gazi University emerged as the institution producing the highest number of studies on science and art centers. Regarding data collection processes, it was observed that instruments such as scales, interviews, and forms were widely preferred. During the screening phase, "education and instruction" was determined to be the most frequently encountered theme, while the theme of "mathematics" was found to be more prevalent than other secondary themes. Additionally, it was identified that a significant majority of the theses were prepared under the supervision of academics holding the title of professor. It is anticipated that the findings of this study will contribute to the literature by delineating academic trends within the BİLSEM context, identifying existing research gaps, and providing a guiding framework for future research.

Keywords: Science and Art Center, Bibliometric Analysis, Graduate Thesis, Gifted Education, Educational Research

Türkiye’de Bilim ve Sanat Merkezleri Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2015-2025)

Bilgi

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 29/05/2025

Kabul: 23/02/2026

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Öz

Bu araştırma, Türkiye’de 2015–2025 yılları arasında Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) üzerine hazırlanmış 105 lisansüstü tezin bibliyometrik analizini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu tezlerin 90’ı yüksek lisans tezi iken 15’i doktora tezidir. Bibliyometrik analiz modeliyle yürütülen çalışmada, tezler; Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılan ve yayın yılı, üniversite dağılımı, danışman akademik unvanı, tez türü, yöntemsel yaklaşım, veri toplama araçları ve tematik içerik gibi değişkenler doğrultusunda sistematik biçimde incelenmiştir. Bulgular, BİLSEM üzerine akademik üretimin son üç yıllık süreçte artış gösterdiğini ve en fazla tezin 2022 yılında yayınlandığı; özellikle yüksek lisans düzeyindeki çalışmaların yoğunlaştığını ve araştırmalarda nitel yöntemlerin ağırlık kazandığını ortaya koymuştur. Bilim ve sanat merkezleri üzerine en fazla çalışma Gazi Üniversitesi tarafından hazırlanmıştır. Veri toplama süreçlerinde ölçek, görüşme ve formlar gibi araçların yaygın olarak tercih edildiği gözlemlenmiştir. Tarama aşamasında en sık karşılaşılan temanın “eğitim ve öğretim” olduğu, “matematik” temasının da diğer ikincil temalara göre daha fazla bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca tezlerin büyük bir kısmının profesör unvanlı danışmanlar gözetiminde hazırlandığı tespit edilmiştir. Çalışma bulgularının, BİLSEM bağlamındaki akademik eğilimlerin belirlenmesi, mevcut araştırma boşluklarının tespiti ve gelecek çalışmalar için yönlendirici bir çerçeve sunma açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilim ve Sanat Merkezi, Bibliyometrik Analiz, Lisansüstü Tez, Özel Yetenek, Eğitim Araştırmaları

e-mail: orhan_cu@hotmail.com | <https://orcid.org/0009-0003-5290-874X>

How to Cite: Kaya, O. (2026). Türkiye’de bilim ve sanat merkezleri üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2015-2025). *Sivas Cumhuriyet University Educational Sciences Institute Journal*, 5(2026):1-17

Giriş

Özel yetenekli bireyler, toplumların kültürel, teknolojik ve bilimsel gelişiminde öncü roller üstlenebilecek potansiyele sahiptir ve bu bireyler sadece zeki değil aynı zamanda yaratıcı ve içsel motivasyonu yüksek bireylerdir (Renzulli, 2005). Bu bireyler, ortalamanın oldukça üzerinde bilişsel, sanatsal ya da liderlik yetenekleri sergileyebilir ve uygun eğitim ortamlarında bu potansiyellerini tam anlamıyla geliştirme imkânı bulabilirler (Gagné, 2009). Erken yaşta tanınmaları ve özel eğitim programlarıyla desteklenmeleri hem bireysel başarıları hem de toplumsal kalkınmayı doğrudan etkilemektedir (Sak, 2012).

Özel yeteneklilik kavramı, yalnızca akademik başarı ile sınırlı olmayan, çok boyutlu bir gelişim potansiyelini ifade etmektedir (Sternberg ve Davidson, 2005). Bu potansiyel, sadece zekâ testleriyle ölçülemez; yaratıcı düşünme, motivasyon, duygusal zekâ ve problem çözme becerileri gibi çok çeşitli alanları da kapsar (Davidson Institute, 2021). Bu bağlamda özel yetenekli bireylerin eğitimi, pedagojik uygulamaların yanı sıra psikolojik, sosyal ve kültürel boyutları da içeren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir (Subotnik, Olszewski-Kubilius ve Worrell, 2011).

Dünyada birçok ülke, özel yetenekli bireylerin desteklenmesi amacıyla ulusal eğitim sistemleri içinde özel eğitim modelleri geliştirmiştir (Pfeiffer, 2013). Amerika Birleşik Devletleri'nde "gifted education" kapsamında özel sınıflar, hızlandırılmış programlar ve zenginleştirme çalışmaları yaygın olarak uygulanırken, Güney Kore, Singapur ve Almanya gibi ülkelerde özel yetenekli bireylerin tanınması ve eğitimi için merkezi politikalar ve ayrıcalıklı kurumlar oluşturulmuştur (Davis, Siegle ve Rimm, 2017; Freeman, 2010). Türkiye'de ise özel yetenekli bireylere yönelik kurumsal çalışmalar 1990'lı yıllarda hız kazanmış ve özellikle 1995 yılında ilk Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'nin kurulmasıyla yapılandırılmış bir çerçeveye kavuşmuştur (Otrar, 2025). Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren BİLSEM'ler, örgün eğitime devam eden özel yetenekli öğrencilerin bireysel gelişimlerini desteklemek amacıyla okul dışı zamanlarda faaliyet göstermektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2022a).

BİLSEM'lerin temel amacı, öğrencilerin bilimsel, sanatsal ya da akademik alanlardaki yeteneklerini geliştirerek onları üretken bireyler haline getirmektir (Sak, 2012). Bu merkezlerde, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre bireyselleştirilmiş eğitim planları hazırlanmakta, proje tabanlı öğrenme ve disiplinler arası çalışmalar teşvik edilmektedir (Çelik-Şahin, Yılmaz ve Naillioğlu, 2020). Ayrıca öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerine yönelik rehberlik hizmetleri de sunulmakta, çok boyutlu destek sağlanmaktadır (Kaya, 2013).

BİLSEM'lerin işleyişi, bireysel farklılıkları merkeze alan ve öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında gelişmelerini sağlayan bir yapı üzerine kuruludur (MEB, 2022b). Merkezlerde, öğrencilerin yetenek alanlarına göre farklı modüllerde eğitim almaları sağlanmakta ve bu

modüller genellikle tanılama, destekleme ve özel yetenek geliştirme basamaklarından oluşmaktadır (Sak, 2012). Öğrencilerin bu süreçte akademik ve sanatsal becerileri desteklenirken, aynı zamanda problem çözme, yaratıcılık ve proje üretme becerileri de geliştirilmektedir (Renzulli, 2005). BİLSEM'lerde eğitim örgün eğitim sisteminin aksine daha esnek, özgürlükçü ve üretkenlik odaklıdır (Ayrancı ve Mete, 2017). Öğrencilerin kendi ilgi alanlarında derinlemesine bilgi edinmelerine olanak tanınması, onları sadece sınav başarısına değil, bilimsel üretime ve yaratıcı düşünceye yönlendirmektedir (Ceylan ve Karadaş, 2024). Bu yönüyle BİLSEM'ler, geleneksel okul yapısından farklılaşan ve çağdaş eğitim anlayışını yansıtan kurumlardır (Çelik-Şahin, 2014).

Türkiye'de bu kurumların sayısında son on yılda önemli bir artış yaşanmış, bu da tanınan öğrenci sayısında ciddi bir yükselmeye neden olmuştur (MEB, 2022c; MEB, 2024). Özellikle 2018 yılından sonra Millî Eğitim Bakanlığı'nın teşvikleriyle BİLSEM'lere ayrılan kaynaklar artırılmış, öğretmen atamaları hızlanmış ve altyapı iyileştirmeleri yapılmıştır (MEB, 2025). Bu durum, özel yetenekli bireylerin eğitimi konusunun devlet politikalarında stratejik bir alan olarak benimsendiğini göstermektedir (Bilgiç vd., 2022). Akademik alanyazına da bakıldığında son yıllarda BİLSEM'lerle ilgili yapılan tez çalışmalarında anlamlı bir artış yaşandığı görülmektedir (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2025a). Bu durum BİLSEM'lerin sadece sayıca artmadığını aynı zamanda alana yönelik kuramsal ve yöntemsel ilginin de oluştuğunu göstermektedir (Özsoy, 2019). Özellikle yüksek lisans düzeyindeki tezlerin sayısındaki yoğunluk, alana giriş aşamasındaki araştırmacıların BİLSEM uygulamalarına ilgi duyduğunu açıkça ortaya koymaktadır (YÖK, 2025a).

Alanyazın incelendiğinde birçok araştırmacının özel yetenek kavramı ve bu bireylerin eğitimi alanında çok farklı değişkenler olan; dikkat eksikliği (Arkan, 2021), başarılarıyla ilgili (Taşçılar, 2025), kişilik özellikleri (Bıçakçı ve Baloğlu, 2021), tanılanma (Dümenci, 2024), sosyal-duygusal problemleri (Baylarova ve Baloğlu, 2023), kariyer gelişimleri (Çelik, Kaymakçı ve Can, 2023) gibi alanları inceleyen çalışmalar ortaya koyduğu görülmektedir. Lisansüstü eğitim seviyesinde ortaya konulan tezlere BİLSEM özelinde bakıldığında; BİLSEM'lerin etkinliği (İleri, 2023), öğretmen yeterlilikleri (Duyar, 2020), öğrenci profilleri (Karadayı, 2019), tanılama süreçleri (Belur, 2014), eğitim programlarının yeterliliği (Torunoğlu, 2023) gibi pek çok boyutunun detaylı biçimde analizinin yapılmış olduğu görülmektedir. Buna rağmen özel yetenekli bireylerin eğitimi için açılan BİLSEM'ler üzerine yapılan yayınların ve özellikle tezlerin bütüncül analizini içeren çalışmaların yeterli olmadığı düşünülmektedir. Farklı bakış açılarıyla yapılan çalışmaların artması, BİLSEM uygulamalarının sadece pedagojik değil çok yönlü bir sosyal sistem olarak ele alınmasına imkân sağlayacağı açıktır (Ürün, 2021). Dolayısıyla bu çalışma kapsamında 2015–2025 yılları arasında Türkiye'de BİLSEM'ler üzerine yapılmış 105 lisansüstü tez, bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Tezler; yıl, üniversite, danışman unvanı, tez

türü, yöntem türü, veri toplama araçları ve ana temalar gibi değişkenler açısından sistematik biçimde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, alandaki akademik eğilimler ortaya konulmuş ve gelecek araştırmalar için öneriler geliştirilmiştir. Bu bağlamda çalışma, BİLSEM’ler üzerine yapılan akademik üretimin eğilimlerini ortaya koyarak hem araştırmacılar hem de politika yapıcılar için yol gösterici bir kaynak oluşturmayı amaçlamaktadır. Elde edilen verilerin, özel yetenekli bireylerin eğitimi alanındaki gelişimin değerlendirilmesine ve alanın bilimsel temelli gelişimine katkı sunması beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Özel yetenekli bireylerin potansiyellerini en üst düzeyde geliştirebilmeleri için yapılandırılmış eğitim ortamlarına ihtiyaç duyulduğu birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Bolat ve Tekin, 2017; Gagné, 2009; Genç, 2016; Sağlam ve Polat, 2020). Bu durumun yanında, özel yetenekli bireylerin gelişiminde kritik bir role sahip olan BİLSEM’ler (Köseoğlu, 2024) ile ilgili yürütülen çalışmalar, eğitim bilimleri başta olmak üzere psikoloji, sosyoloji, mühendislik ve sanat alanlarında da araştırmalara konu olmuşlardır (Çetin ve Doğan, 2018; Çelik-Şahin vd., 2020; Kantaroğlu ve Onbaşılı, 2023). BİLSEM’lerde sunulan destekleyici eğitim programlarının niteliği ve bu programlara ilişkin akademik araştırmaların varlığının, özel yetenekli bireylerin eğitim kalitesini doğrudan etkileyeceği açıktır (Polat ve Polat, 2021). Bu sebeple BİLSEM’ler üzerine yapılacak çalışmalar hem uygulanan programların geliştirilmesinde hem de eksiklikleri ortaya koyması açısından önemlidir (Epçaçan ve Oral, 2019).

Lisansüstü tez çalışmaları, bu çok yönlü yapının akademik düzeyde incelenmesine ve belgelenmesine olanak tanıyan önemli araçlardır (Aslışen ve Hakkoymaz, 2020). Bu bağlamda lisansüstü tezlerin yöntemleri, veri toplama araçları, tematik dağılımı, yıllara ve üniversitelere göre dağılımları gibi değişkenlere bağlı analiz sonuçlarının, alandaki bilimsel gelişimin izlenmesi açısından kritik öneme sahip olduğu ifade edilebilir (Ateş ve Mazi, 2017; Kaya, 2021; Kömek, Özsevgeç ve Kurt, 2014) Aynı zamanda bu analiz sonuçlarının alanyazındaki akademik eğilimlerin, ihtiyaç analizlerinin ve araştırma boşluklarının ortaya çıkması bakımından da kullanılabilirliği göz önüne alınmalıdır (Şimşek, 2018).

İlgili alanyazın tarandığında 2015-2025 yıllarını kapsayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kapsadığı yıllar ve değişken çeşitliliği (yıllara göre dağılım, üniversite, danışman unvanı, yöntem, veri toplama araçları, konu teması, anahtar kelimeler) açısından bu çalışma diğer çalışmalardan oldukça farklılık göstermektedir. Yıllara göre üretim sıklığı, yöntemsel tercihler, tematik dağılımlar, veri toplama araçları gibi ölçütler üzerinden yapılan analizler hem geçmişte hangi alanlara yoğunlaşıldığını hem de gelecekte hangi alanlara yönelmek gerektiğini göstermektedir (Şakar ve Cerit, 2013). Bu tür analizler sayesinde araştırmacılar, hangi konulara daha fazla eğilinildiğini, hangi yöntemlerin baskın olduğunu ve hangi eksikliklerin bulunduğunu daha net görebilirler (Aydın, 2024; Özer, 2020). Böylece araştırmacılar, tekrar eden

çalışmalar yerine yeni araştırma alanlarına yönelerek özgün katkılar sunabilirler. Ayrıca bu çalışma, farklı üniversitelerden gelen akademik üretimi de ortaya koyarak, BİLSEM araştırmalarının hangi kurumlarda yoğunlaştığını ve hangi bölgelerde eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı izleme ve değerlendirme raporları da göz önüne alındığında eğitim politikalarının eşitlik temelinde oluşması, akademik çalışmaların dağılımının belirlenmesi açısından önemli görülmektedir (Kaya, 2013; MEB, 2023).

Son olarak bu çalışma yalnızca alanyazına katkı yapmak için değil, uygulayıcılara da katkı sunmayı hedeflemektedir. Tezlerde ele alınan yöntem, veri toplama araçları, ana temalar ve anahtar kelimeler, üniversite dağılımları ile; öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve eğitim politikası geliştiricilerinin BİLSEM uygulamalarını daha etkili ve bilinçli şekilde yürütmesine destek olunabileceği düşünülmektedir (Şahin vd., 2023). Böylece araştırmanın çıktıları yalnızca bilimsel bilgi üretmekle sınırlı kalmayacak, sahadaki uygulamalara da doğrudan katkı sağlanması gibi faydalarının olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Problem Cümlesi ve Alt Problemleri

Bu araştırmanın problem cümlesi; “Türkiye’de 2015-2025 yılları arasında Bilim ve Sanat Merkezleri üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analiz kapsamında künye bilgileri, eğilimleri ve çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

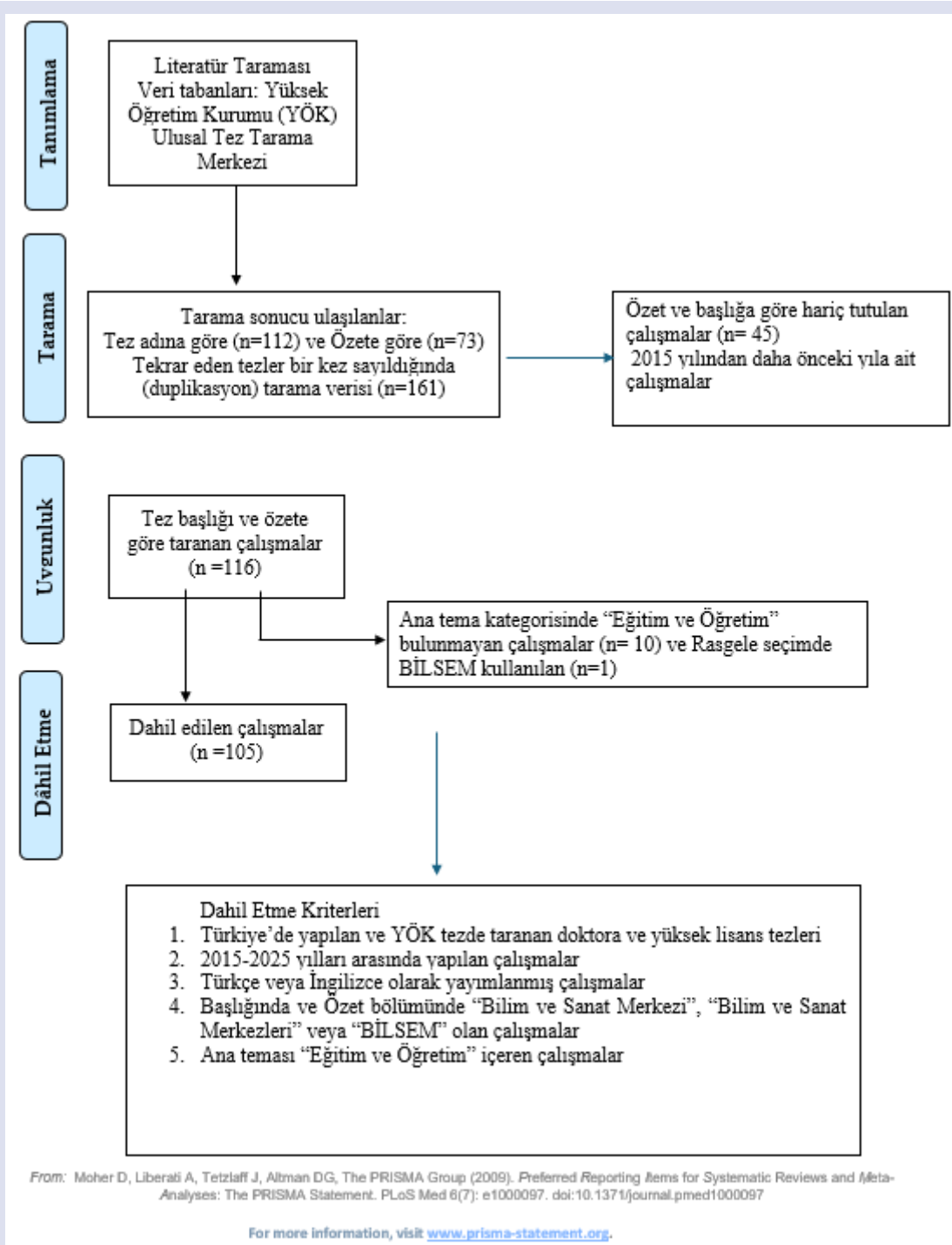
Araştırmanın amacına uygun olarak şu alt problemlere de yer verilmiştir:

1. Türkiye’de 2015-2025 yılları arasında BİLSEM’ler üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Tezlerin tez türüne göre dağılımı nasıldır?
4. Tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?
5. Tezlerin ana temalarına göre dağılımı nasıldır?
6. Tezlerde danışmanlık yapan akademisyenlerin unvanlarına göre dağılımı nasıldır?
7. Tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, Türkiye’de 2015–2025 yılları arasında BİLSEM’ler üzerine yapılmış lisansüstü tezler konu alınarak, verilerin analizinde sistematik bir araştırma yöntemi olan nicel araştırma paradigmalarından bibliyometrik analiz modeli kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz modeli, geniş veri kümelerini sistematik biçimde inceleyerek ilgili alana bütüncül bir perspektif kazandıran ve literatürdeki boşlukların belirlenmesine katkı sağlayan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Donthu vd., 2021). Araştırma, alan yazın taramasına dayalı olup, bibliyometrik veri toplama teknikleriyle desteklenmiştir. Bibliyometrik analiz, belirli bir alanda yapılan akademik üretimin nicel olarak incelenmesi ve eğilimlerin sistematik

Şekil 1. Prisma Diagramı

biçimde ortaya konulmasına olanak sağlayan bir yaklaşımdır (Çiğdem, Dikmen ve Özkan, 2023; Zupic ve Čater, 2015). Bibliyometrik analiz, yayınların içerik, yazar, kurum, konu ve yöntem gibi yönlerden istatistiksel ve değerlendirilmesini sağlar (Çiftçi vd., 2016; Pritchard, 1969). Bu yöntem hem geçmiş araştırmaların kapsamını özetlemeye hem de gelecek çalışmalar için yol haritası çizmeye olanak tanır (White ve McCain, 1998).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada 2015–2025 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan ve erişime açık olan “Bilim ve Sanat Merkezi”, “Bilim ve Sanat Merkezleri” ve “BİLSEM” anahtar kelimeler ile yapılan tarama sonucunda

ulaşılabilir ulusal alanda yayımlanmış lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu belirlemek için amaçlı örnekleme içerisinde yer alan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme araştırmacının belirlediği ve çalışmasının sınırlarına dâhil ettiği birtakım ölçütün kullanılmasını içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırma için dâhil kriterleri ve taranan çalışma sayıları sistematik derlemeler için geliştirilmiş olan PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) yönergesi doğrultusunda yapılandırılmıştır. PRISMA, araştırma kapsamında izlenen bilimsel süreci şeffaf ve açık bir biçimde raporlamayı ve sistematik incelemeyi tutarlılıkla yürütmeyi sağlar (Moher, Liberati, Tetzlaff, Altman ve PRISMA Group, 2009). Bu

kapsamında, araştırmanın yürütülmesinde izlenen aşamalar ve dahil etme kriterleri ve taranan çalışma sayıları Şekil 1’de verilmiştir.

Çalışmada veriler toplanırken iki aşamalı bir veri toplama stratejisi benimsenmiştir. Öncelikle Ulusal Tez Merkezi arama kısmından gelişmiş arama kullanılmış ve tarama 10 Mayıs 2025 tarihinde yapılmıştır. Bu doğrultuda “gelişmiş arama” bölümü içerinden aranacak kelimeler bölümünde “Bilim ve Sanat merkezi” veya “BİLSEM” veya “Bilim ve Sanat Merkezleri” yazılarak, aranacak alan “Tez adı” olarak seçilip arama yapılmış ve 112 kayıt listelenmiştir. Daha sonra aynı anahtar kelimeler ile aranacak alan “Özet” olarak seçilmiş ve 73 kayıt listelenmiştir. Daha sonrasında iki tarama sonucunda ortaya konulan listeler eşleştirilip ortak sonuçların tekrarı (duplikasyon) kontrol edildiğinde 161 teze ulaşılmıştır. Bu aşamadan sonra yıl kriteri 2015-2025 olarak belirlendiğinde 116 çalışma elde edilmiştir. Bu tezler içerisinden çalışma kriterlerine göre ana temasında “eğitim ve öğretim” olmayan 10 çalışma ile çalışmanın özelliği itibarıyla BİLSEM konu başlığını karşılamadığı düşünülen 1 çalışma ayıklanarak geriye kalan 105 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Tezlerden elde edilen veriler sistematik biçimde incelenmiş ve araştırma sürecinde ulaşılan veriler içerik analizi yöntemiyle yapılandırılarak analiz edilmiştir. Sözel, yazılı veya görsel iletişim materyallerinde yer alan anlam örüntülerini sistematik olarak tanımlamaya, sınıflandırmaya ve tematik kodlar aracılığıyla kategorilere ayırmaya olanak tanıyan bu yöntem; metinler, konuşmalar, görüntüler ve videolar üzerinde derinlemesine inceleme yapma imkânı sunar (Creswell, 2014; Krippendorff, 2019). Araştırma kapsamına alınan her bir tez için; yayın yılı, üniversite adı, danışman unvanı, tez türü, yöntem türü, veri toplama aracı ve ana tema değişkenleri kullanılmıştır. Veri toplama araçları kategorize edilirken bilimsel olarak eşdeğer kavramlar birleştirilmiştir. Örneğin “ölçek” ve “ölçeği”, “görüşme” ve “yarı yapılandırılmış görüşme” gibi ifadeler tek başlık altında değerlendirilmiştir.

Toplanan veriler, frekans ve yüzde dağılımlarıyla betimsel olarak analiz edilmiştir. Ana tema ifadelerinde virgül ve tire ile ayrılmış kavramlar ayrı ayrı ele alınarak,

her tema bağımsız bir başlık olarak değerlendirilmiştir. Böylece araştırma sonuçlarında tüm tematik çeşitlilik sayısal olarak şeffaf biçimde sunulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırma yalnızca kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgilerle gerçekleştirilmiş olup, kişisel verilerin korunması ilkelerine titizlikle uyulmuştur. Herhangi bir yazar adı, danışman bilgisi ya da içerik metni doğrudan kullanılmamış; yalnızca kategorik analiz yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın iç geçerliliğini güvence altına almak amacıyla; tercih edilen veri tabanı, kullanılan anahtar kelimeler, tarama kodları, dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri ile veri toplama sürecine ilişkin tarih ve aşamalar ayrıntılı biçimde raporlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği ise veri toplama sürecinin PRISMA diyagramı doğrultusunda yapılandırılmasıyla sağlanmıştır. İlgün-Dibek ve Toptaş’a (2023) göre, belirli bir protokole dayalı olarak yürütülen çalışmalar araştırmanın nesnellliğini ve tekrarlanabilirliğini artırarak güvenilirliğini güçlendirmektedir.

Bu doğrultuda PRISMA kontrol listesi temel alınmış; arama stratejisi, kullanılan anahtar kelimeler, dâhil edilen ve dışlanan yayın sayıları ile dışlama gerekçeleri açıkça sunulmuştur. Süreç, PRISMA akış diyagramı ile görselleştirilmiş; ayrıca bibliyometrik analizde kullanılan ölçütler ve sınıflama yaklaşımları açıklanarak çalışmanın denetlenebilir ve tekrarlanabilir olması sağlanmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bulguları, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda aşağıdaki başlıklar altında sıralı biçimde sunulmuştur.

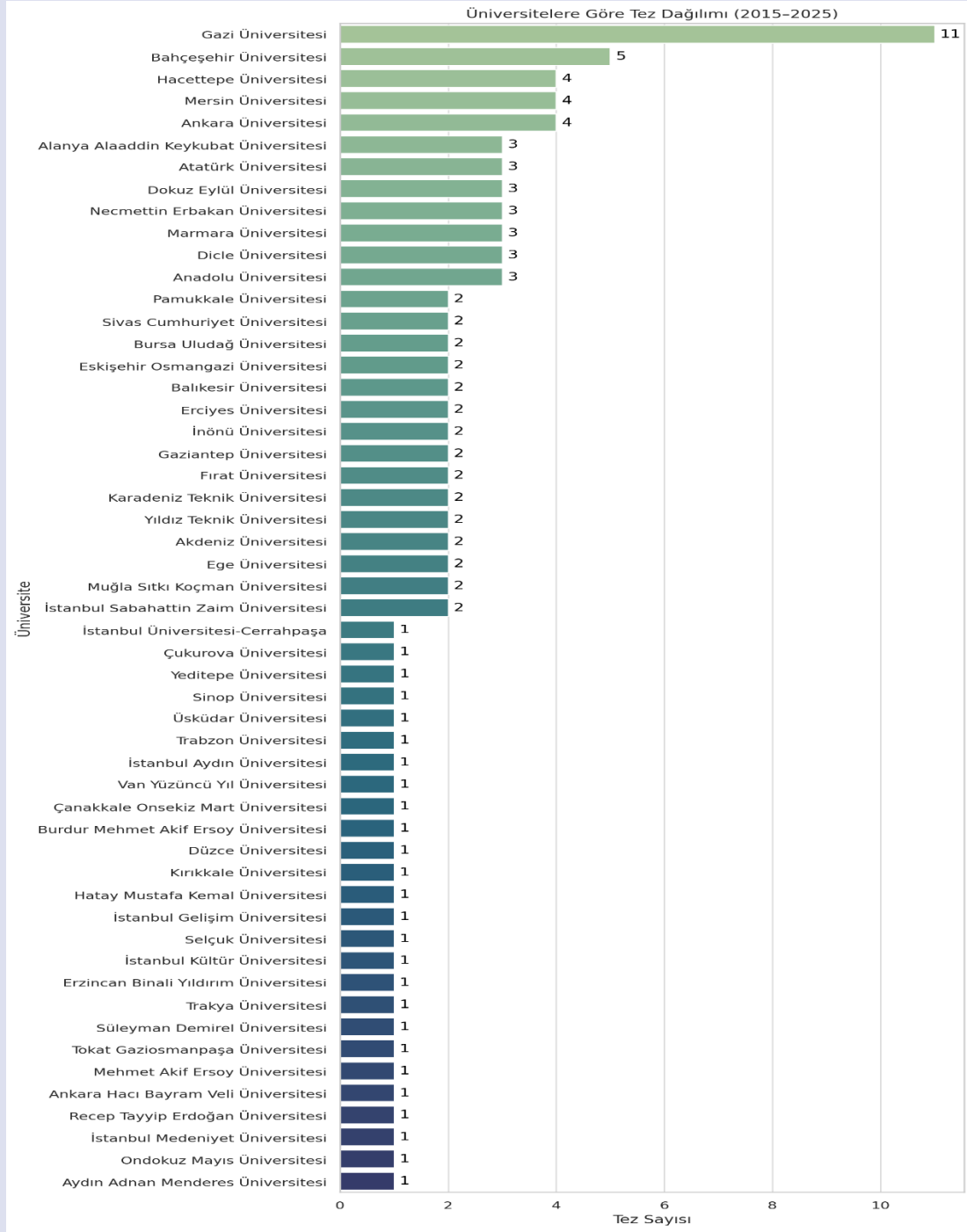
Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

“Türkiye’de 2015-2025 yılları arasında BİLSEM’ler üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?” şeklinde ifade edilen alt problemi doğrultusunda araştırma kapsamına giren lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları Grafik 1’de verilmiştir.

Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2018 yılından sonra belirgin bir artış eğilimi olduğu gözlenmektedir. Bu sayı 2022 yılında en fazla seviyeye ulaşmıştır.

Grafik 1. Tezlerin yıllara göre dağılımı

Grafik 2. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Araştırmanın “Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgular Grafik 2’de yer almaktadır.

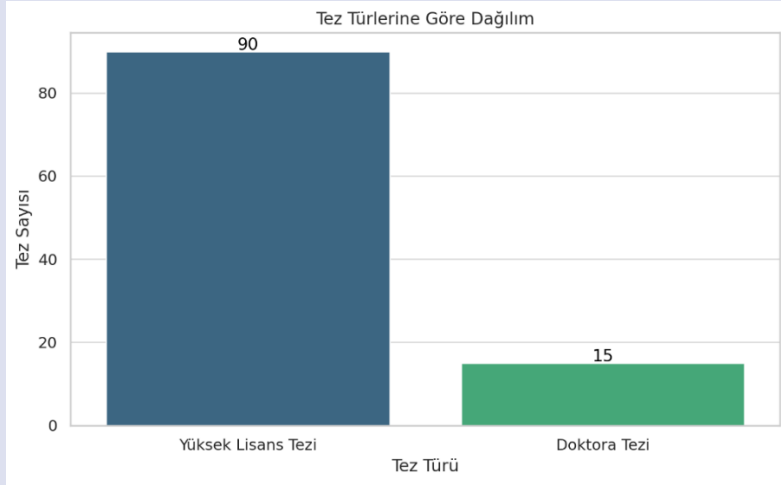
Grafik 2’de Türkiye’de 2015–2025 yılları arasında BİLSEM üzerine yapılmış 105 lisansüstü tezin üniversitelere göre dağılımını göstermektedir. Bulgular, belirli üniversitelerin bu konu üzerinde yoğun akademik üretim gerçekleştirdiğini, bazılarının ise sınırlı düzeyde katkı sunduğunu ortaya koymaktadır. Grafikte özellikle Gazi Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Hacettepe

Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi gibi köklü kurumların öne çıktığı görülmektedir.

Tezlerin Lisansüstü Seviyeye Göre Dağılımı

Araştırmanın “Tezlerin tez türüne göre dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin veriler Grafik 3’te gösterilmiştir.

Grafik 3’te görüldüğü üzere, 2015–2025 yılları arasında BİLSEM üzerine hazırlanmış toplam 105 tezin büyük çoğunluğunu (n=90) yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Doktora tezleri (n=15) sayı olarak oldukça düşüktür.

Grafik 3. Tezlerin türlerine göre dağılımı

Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Araştırmanın “Tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin veriler Grafik 4’te yer almaktadır.

Grafik 4’te, BİLSEM odaklı 105 lisansüstü tezde kullanılan veri toplama araçlarının bilimsel anlamda eşdeğer olanlar bir arada sınıflandırılarak düzenlenmiş dağılımı yer almaktadır. Bulgular, veri toplama araçlarının büyük bir kısmının ölçekler, görüşme formları, formlar gibi kategorilerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Tezlerin Konu Temalarına Göre Dağılımı

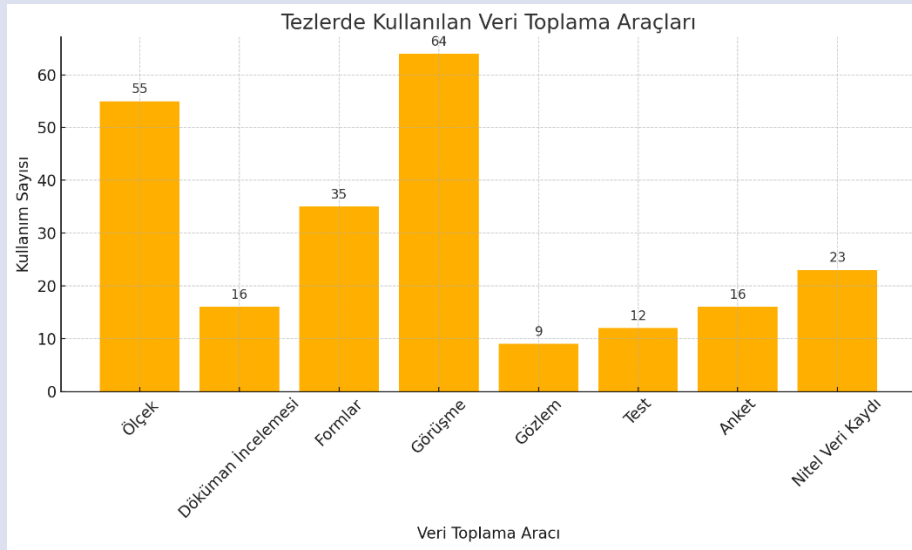
Çalışmanın “Tezlerin ana temalarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin veriler Grafik 5’te yer almaktadır.

Grafik 5’te ise 2015–2025 yılları arasında BİLSEM üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin konu temalarına göre dağılımını göstermektedir. Analiz sürecinde, her tezin

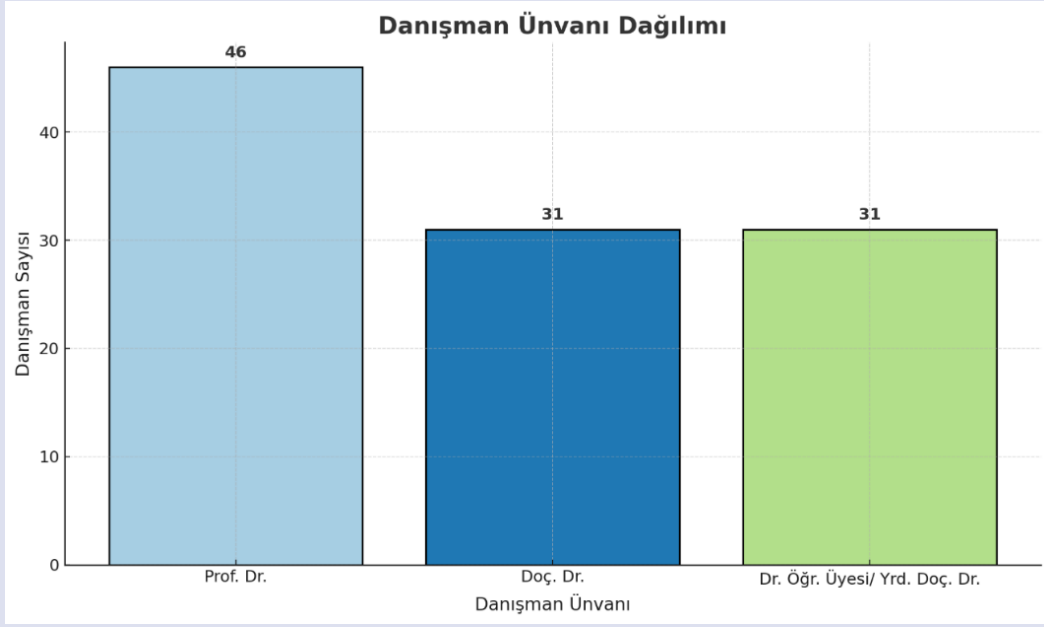
“konu” kısmında geçen ifadeler dikkatlice incelenmiş, virgül ya da tire ile ayrılmış her bir tema ayrı kategori olarak sınıflandırılmıştır. Böylece tek bir tez birden fazla temada temsil edilmiş ve tematik çeşitlilik daha doğru şekilde görselleştirilmiştir.

Grafikte en fazla öne çıkan tema “Eğitim ve Öğretim” başlığıdır. Bu durum, kriter olarak “eğitim ve öğretim” temasına sahip tezlerin kapsama alınması ile ilişkili olduğu kadar BİLSEM üzerine yapılan çalışmaların sınırlandırma kriterleri uygulanmadan da çoğunlukla eğitim-öğretim alanındaki çalışmalar olduğu gerçeği bilinmelidir. Grafikte ayrıca “Matematik”, “Müzik”, “Görsel Sanatlar”, “Psikoloji”, “Felsefe”, “İşletme” ve “Sosyoloji” gibi farklı alanların da yer aldığı tezlerin bulunduğu görülmektedir.

Kapsama aldığımız tezlerle ilgili bir diğer bilgi ise araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerde bulunan “anahtar kelimeler” in frekanslarına uygun olarak dağılımı kelime bulutu olarak Şekil 2’de gösterilmiştir.

Grafik 4. Tezlerde kullanılan veri toplama araçları

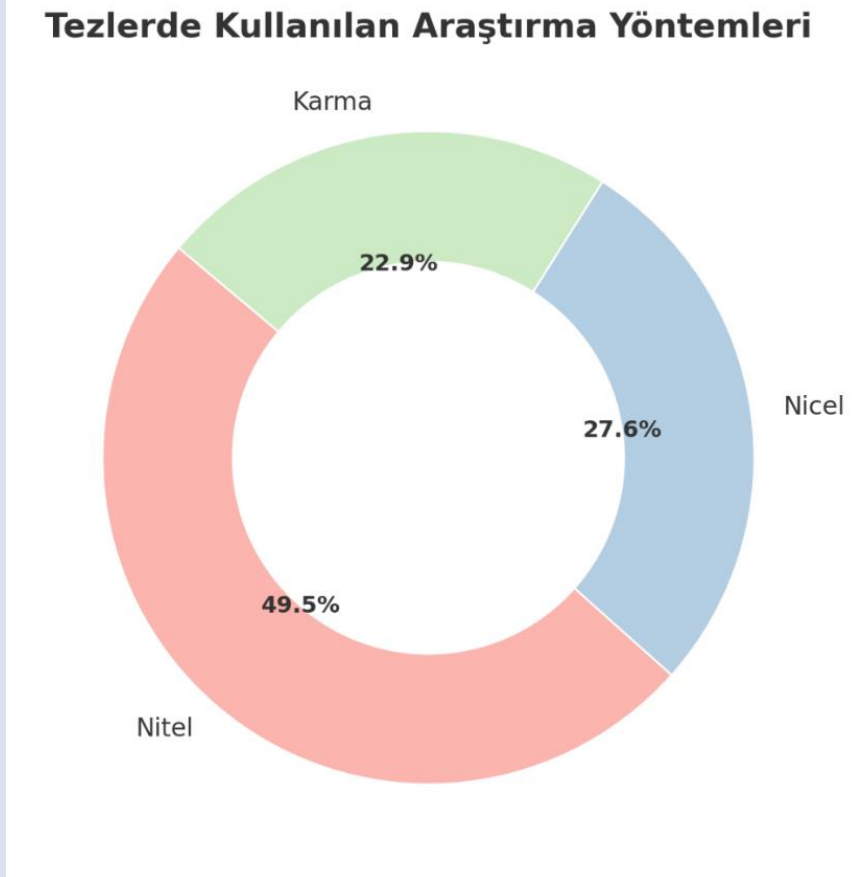

Grafik 6. Tezlerin danışmanlarının unvanına göre dağılımı

Tezlerin Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırmanın “Tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin verileri Grafik 7’de verilmiştir.

Grafik 7’de, 2015–2025 yılları arasında Türkiye’de BİLSEM üzerine yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı gösterilmektedir. Bu grafikten hareketle yapılan tezlerin yarıya yakının yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerini kullandığı söylenebilir.

Grafik 7. Tezlerin kullanılan araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre BİLSEM'ler üzerine yapılan tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla tezin 2022 yılında yapıldığı ve 2018 yılından sonra belirgin bir artış eğilimi olduğu görülmektedir. Bu artış eğilimi Türkiye'de özel yeteneklilerin eğitimi konusunun hem kamu politikalarında hem de akademik çalışmalarda giderek daha fazla önem kazandığını göstermektedir. Bu artışın sebebi olarak bu dönemlerde BİLSEM'lerin sayısının artması, tanılama sürecinin yaygınlaşması ve bunun sonucu olarak akademik ilginin bu konuya kaynaması gösterilebilir (Kurt, 2022; MEB, 2020; MEB, 2022c). Bir diğer neden olarak BİLSEM'lerin Türkiye genelinde kurumsal olarak yaygınlaştırılması, araştırmacıların sahaya erişimini kolaylaştırmış, öğretmenler ve lisansüstü öğrenciler için çalışılabilir veri alanı oluşturmuştur (Sak, 2012). Özellikle öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini destekleyen yapıların önemi arttıkça, BİLSEM programlarının etkililiği, öğretmen yeterlikleri ve program çıktıları gibi konular daha fazla akademik çalışmanın konu olmaya başlamıştır (Güçyeter, 2018; Konaş ve Yağcı, 2016; Toprak vd., 2022). Ayrıca bulgularda gözlemlenen artış özel yetenekli bireylere yönelik farkındalığın medya, STK'lar ve ulusal eğitim politikaları yoluyla artması, bu konu üzerinde akademik soruları çoğaltmış ve araştırmacıların ilgisini çekmesi nedeniyle sadece sayısal bir büyümeyi değil, aynı zamanda bu konudaki bilimsel farkındalığın derinleştiğini, eğitim politikalarının akademik üretime yansıtıldığını ve saha verisine erişimin kolaylaştığını göstermektedir (Şahin vd., 2023).

Tezlerin üniversiteler bazındaki dağılımı, belirli kurumların bu konu üzerinde akademik üretime öncülük ettiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Gazi, Bahçeşehir ve Hacettepe, Mersin ve Ankara gibi köklü üniversiteler bu çalışmalarda yoğunluk gösterirken, Anadolu'nun farklı şehirlerindeki üniversitelerin de bu üretime katkı sağlamaya başladığı gözlenmiştir. Bu çeşitlilik; özel yetenekli bireylerin eğitiminin sadece büyük şehirlerde değil, ülke genelinde bilimsel ilgi uyandıran bir alan hâline geldiğini göstermektedir. Ancak bu durumun yanında, bazı üniversitelerde hala yeterli akademik üretimin yapılmadığı ve coğrafi açıdan bir dengesizlik olduğu da dikkat çekmektedir. Hacettepe Üniversitesi (Hacettepe Üniversitesi, 2025), Gazi Üniversitesi (Gazi Üniversitesi, 2025) gibi tez sayılarının fazla olduğu üniversitelere bakıldığında bu üniversitelerde üstün yeteneklilere yönelik programların var olması da çalışma sayısını açıklayan bir diğer etken olarak düşünülebilir. Bu yoğunlaşmanın bir diğer nedeni, bu üniversitelerin BİLSEM kurumlarına coğrafi olarak yakın olması ve saha verisi temin etme noktasında kolaylık oluşması olabilir. Özellikle Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde birden fazla BİLSEM'in bulunması, bu illerdeki üniversitelerin tez konularını BİLSEM odaklı seçmelerini kolaylaştırmış olabilir. Karagün'ün (2022) araştırmasında da büyük şehirlerde BİLSEM'lerin ve dolayısıyla öğrenci sayılarının fazla olmasına dair bulgular yer almaktadır. Öte yandan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Van Yüzcü Yıl Üniversitesi gibi Türkiye'nin dört bir yanından üniversitelerin de bu konuya katkı sunması

dikkat çekicidir. Bu durum, özel yetenekli bireylerin eğitiminin yalnızca büyük şehirlerde değil, Anadolu'nun farklı bölgelerinde de akademik olarak ilgi gördüğünü veya görmeye başladığını göstermektedir. Bu çeşitlilik, eğitimde fırsat eşitliğinin akademik üretime de yansıtıldığını ve özel yeteneklilik alanının Türkiye genelinde yaygınlaştığını göstermektedir (Sak vd., 2015). Ancak bazı üniversitelerde henüz bu konuda diğer üniversiteler kadar lisansüstü tez üretilmemiş ya da oldukça sınırlı sayıda tez yapıldığı sonucunu da bu çalışma ortaya koymaktadır. Karadoğan (2024) ve Yalçınkaya (2023) da yaptığı çalışmalarda benzer sonuçları ortaya koymuşlardır.

Araştırma bulgularına göre tezlerin türlerine göre dağılımına bakıldığında yüksek lisans seviyesindeki tezlerin belirgin şekilde fazla olduğu görülmektedir. Bu durum BİLSEM'ler üzerine yapılan araştırmaların çoğunlukla lisans üstü eğitimin ilk adımında yoğunlaştığı, temel bilgi üretme çabasıyla çoğunlukla öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayanan, sınıf içi uygulamalar ve programların değerlendirilmesi seviyesinde olan çalışmaların alanda sayıca fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Sağlam (2022), Kılınç (2025) ve Görgülü, Tolğay ve Ekinci'nin (2022) yapmış olduğu çalışmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir. Diğer yandan doktora tezlerinin sınırlı sayıda kalması yapılan başka çalışmalarda da alanda daha kapsamlı, teorik temelli ve model geliştirici araştırmalara olan ihtiyacı işaret etmektedir (Durmaz, 2024; Kirişçi, 2023). Tez türlerine ilişkin bu dağılım, aynı zamanda danışmanlık sistemleriyle ve üniversitelerin lisansüstü programlarının yapısıyla da ilişkilidir. Birçok üniversitede YÖK'ün (2025b) uyguladığı kriterler nedeniyle doktora programının açılmıyor olması da tez türündeki bu dağılımı açıklayan bir diğer faktör olarak düşünülebilir. Sonuç olarak, tez türleri arasındaki bu oransal farklılıklar, akademik üretimin hem eğilimlerini hem de gelişime açık yönlerini ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre tezlerde kullanılan veri toplama araçlarında en fazla kullanılanların görüşme ve ölçek olduğu ortaya konulmaktadır. Bu durum öncelikle tezlerde benimsenen yönteminde çoğunlukla nitel araştırma yöntemleri olmasıyla açıklanabilir. Bu araçların yoğun olarak kullanılmış olması aynı zamanda araştırmacıların öğretmen, öğrenci ve yönetici gibi paydaşların subjektif görüşlerini ve deneyimlerini anlamaya yönelik güçlü bir eğilim içinde olduklarını göstermektedir. Yıldırım ve Şimşek (2021) nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama araçlarının katılımcıların duygu ve düşüncelerini ortaya koyması açısından görüşme ve gözlem olduğunu ifade etmektedir. Bu ön plana çıkan eğilimin dışında araştırma bulgularına göre çok farklı türde veri toplama araçları tezlerde kullanılmıştır. Bu kapsamlı dağılım, tezlerde yalnızca tek bir veri toplama yöntemine bağlı kalınmadığını; farklı araştırma amaçlarına uygun olarak araç çeşitliliğinin gözetildiğini göstermektedir. Ancak bulgularda nitel veri kaydı kategorisinde değerlendirilen portfolyo gibi yöntemlerin ülkemizde yeterince yaygınlaşmadığı ve araştırmacılar tarafından pek fazla kullanılmadığı ortadadır (Kan, 2007). Belge incelemeleri (doküman analizi) ise hem basılı hem de elektronik ortamda bulunan materyallerin, araştırmacı müdahalesi olmayan metin ve görsellerin,

belgelerde geçen verilerin sistematik olarak analiz edilmesi üzerinden yapılan içerik çözümlerine dayanmaktadır (Bowen, 2009) ve bu yöntemin tercih edilmesi, BİLSEM'in program yapısı, politika belgeleri ve değerlendirme araçlarına ilişkin analizlerin önemsendiğini göstermektedir. Tezlerin dışında alanyazına bakıldığında da bu veri toplama aracı kullanılan birçok çalışmanın ortaya konulduğu görülmektedir (Özbey, 2024; Sağlam, Erbasan ve Çiftçi, 2022; Ülker ve Kocakulah, 2023; Ünveren, 2025).

Tezlerin ana temalarına göre yapılan dağılımda en baskın temanın “Eğitim ve Öğretim” başlığı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, BİLSEM uygulamalarının doğrudan eğitimsel süreçlere dayalı olması ve tezlerin büyük bölümünün öğretim programları, öğretmen etkinlikleri, sınıf içi uygulamalar ve pedagojik yaklaşımlar üzerine kurgulanmasından kaynaklandığı görülmektedir. Eğitim ve öğretim temasının baskın olması bu alanın BİLSEM'lere yönelik yapılan akademik çalışmalarda merkezî bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, “matematik”, “müzik”, “güzel sanatlar”, “psikoloji”, “felsefe”, “işletme” ve “sosyoloji” gibi farklı tema alanlarında da yer aldığı görülmektedir. Bu durum BİLSEM üzerine yapılan tezlerin giderek daha fazla disiplinlerarası bir yapıya dönüştüğünü ortaya koymasından önemli görülmektedir. Öte yandan, BİLSEM'ler üzerine hem disiplinler arası yaklaşımın güçlendiğini hem de özel yetenekli bireyler alanında bütüncül yaklaşımlarında akademik anlamda dikkat çekmeye başladığını göstermesi açısından da önem arz etmektedir. Usal ve Buyurgan'ın (2022) yaptığı çalışmada da BİLSEM'de görevli idarecilerin kurumda her yetenek alanının aynı derece önemli olduğuna dair görüş ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Mertol ve Çetin (2017) ise yaptıkları çalışmada BİLSEM öğrencilerinin yaratıcılık alanlarını belirleme çabasıyla BİLSEM'lere yönelik disiplinlerarası, bütüncül yaklaşım alanına katkı yapmayı amaçlamışlar ve tezlerde görülen farklı alan merakı benzeri çalışmalarda da kendini göstermeye başlamıştır.

Kelime bulutu ile verilen araştırma kapsamındaki tezlerin anahtar kelimelerinde de “BİLSEM” ile “Bilim ve sanat merkezi” kelimeleri haricinde “üstün yetenek”, “özel yetenek” ve “üstün yetenekli” kavramlarının ön plana çıkması bu kurumların özel yetenek tanılmaları sonrasında öğrenci kabul eden kurumlar olduğu için bu sonucun doğal olduğu düşünülmektedir. Bu kelimeler dışında “yaratıcılık”, “öz yeterlilik” gibi kavramlarında bulutta kendine yer bulmuş olması yine BİLSEM'ler üzerine yapılan çalışmaların sadece akademik yönde değil diğer yönlerde de ilginin başladığının bir diğer göstergesi olarak düşünülebilir. Genel olarak bu kelime bulutu tezlerde hangi konuların yoğunluk kazandığını, akademik ilginin hangi temalarda odaklandığını ve gelecekte hangi boşluklara odaklanılması gerektiğini ortaya koymasından son derece işlevseldir ve yalnızca bir sıklık göstergesi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda konu üzerindeki bilimsel öncelikleri anlamak için stratejik ipuçları sağlamaktadır (Cui vd., 2010; McNaught ve Lam, 2010)

Tezlere danışmanlık yapan akademisyenlerin unvanlarına bakıldığında tezlerin büyük bir kısmına Doç. Dr ve Prof. Dr kariyer basamağındaki akademisyenler tarafından danışmanlık yapıldığı görülmektedir. Bu durum araştırmaların alanında uzman, deneyimli ve akademik yeterliliği yüksek danışmanlar eşliğinde hazırlandığını ortaya koymasından önemli görülmektedir. Bakioğlu ve Gürdal'ın (2001) araştırmasında ortaya koyduğu gibi akademik unvanların bu şekilde üst düzeyde yoğunlaşması, tez konularının belirlenmesinde, bilimsel araştırma süreçlerinin doğru ilerlemesinde ve doğru metodoloji tercih edilmesinde kaliteyi güvence altına almaktadır. Öte yandan, Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip danışmanların da hatırı sayılır bir oranda yer alması dikkat çekicidir. Bu durum, genç akademisyenlerin de BİLSEM'ler konusuna ilgi duyduğunu ve danışmanlık süreçlerine aktif olarak katıldığını göstermektedir. Yeni akademik kuşakların bir alanda danışmanlık yapması alanyazına farklı perspektifler kazandırılması açısından önemli bir gelişme olarak görülmektedir (Mahringer, vd., 2023; Vantard, Galland ve Knoop, 2023).

Tezlerde tercih edilen yöntemlere bakıldığında neredeyse yarısının (% 49,5) nitel yöntemler tercih ettiği görülmektedir. Nitel yöntemlerin ağırlıklı olması araştırmacıların çoğunlukla sayısal verilerden çok duygusal ve görüşe dayalı çalışmalar üzerine odaklandıklarını göstermektedir. Bu kapsamda görüşme, nitel veri kaydı ve formlar gibi araçları tercih ederek bireysel deneyimlere, öğretmen gözlemlerine vb. dayalı veriler topladıkları bulgusuyla desteklenmektedir. Baltacı'ya (2019) göre nitel araştırmalar, bireylere özgü özelliklerin karmaşık ve derin yapısını anlamaya odaklanır; bu yaklaşım, genel geçer sonuçlar yerine olayların özgün bağlamında elde edilen detaylı bilginin değerini ön plana çıkarması görüşü ile tezlerin çoğunlukla nitel yöntemler içerdiği bulgusunu açıklaması konusunda desteklemektedir. Patton'da (2015) nitel araştırma, çok boyutlu olayları, dinamik süreçleri ve aralarındaki ilişkileri derinlikli bir şekilde incelemeyi ve elde edilen verileri ayrıntılı olarak değerlendirmeyi hedeflediğini belirtmiştir. Bu doğrultuda, BİLSEM'ler üzerine yazılan tezlerde araştırmacıların ayrıntılı değerlendirmeye yer verdiklerini söylemek mümkündür. Nicel araştırmalar %27.6 oranda tercih edilmiştir. Bu durum, BİLSEM temelli tezlerde genellikle yapılandırılmış ve standartlaştırılmış verilerle çalışan deneysel çalışmaların nitel veri setlerinden sayıca az olduğunu göstermektedir. Nicel araştırmalar, ölçülebilirliği, sistematikliği ve bilimsel titizliği nedeniyle özellikle hipotez test etme, geniş örneklem çalışmaları ve politika önerileri geliştirme gibi alanlarda vazgeçilmez olarak tanımlanır (Cohen, Manion ve Morrison, 2018). Bu özelliklerinden dolayı nicel yöntemlerin daha fazla kullanılması gerektiği söylenebilir. Tezlerde kullanılan karma yöntemlere bakıldığında ise %22.9'luk oranla en az sayıda tercih edildiği görülmektedir. Ortaya konulan bu sonuç araştırmacıların bir kısmının sadece betimleyici değil aynı zamanda karşılaştırmalı ve açıklayıcı araştırma desenlerine yöneldiğini göstermesi açısından önemli görülmektedir. Tunalı, Gözü ve Özen, (2016) araştırmalarında karma yöntemin tercih edilmesinin önemini araştırmacıların yalnızca nicel ya da nitel yöntemlerden birini seçmek yerine her iki yöntemi bir

arada kullanarak araştırmacının güvenilirliğini artırmayı amaçlamalarıyla açıklamışlardır. Johnson ve Onwuegbuzie (2004) karma yöntemlerin bilimsel anlamda farklı bakış açılarını bir araya getirmesi sayesinde daha zengin ve daha kapsamlı bir anlayış sunduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle özel yetenekli bireylerin eğitiminde bu kadar önemli olduğu bilinen BİLSEM'ler üzerine yapılan araştırmalarda çok yönlü bir değerlendirme imkânı sunacağından karma yöntemle yapılan tezlerin sayısının artması önemli görülmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'de BİLSEM'ler üzerine 2015-2025 yılları arasında gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizini sunarak mevcut akademik eğilimleri ve boşlukları ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda, BİLSEM'ler konusundaki gelecekteki araştırmalar ve uygulamalar için aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

1. Yükseköğretim kurumlarına ve araştırma politikalarına yönelik öneriler:

Araştırma bulguları, BİLSEM üzerine hazırlanan tezlerin belirli üniversitelerde yoğunlaştığını göstermektedir. Anadolu'daki üniversitelerin katkısının artması olumlu bir gelişme olmakla birlikte, bazı bölgelerde akademik üretimin sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu doğrultuda:

- Bölgesel araştırma kapasitesini artırmaya yönelik destek programları geliştirilmelidir.
- Üniversiteler arası iş birliğini güçlendirecek araştırma konsorsiyumları ve ortak projeler teşvik edilmelidir.
- BİLSEM ve özel yetenekliler alanında lisansüstü programlar yaygınlaştırılarak bilimsel üretimin ülke geneline dengeli dağılımı sağlanmalıdır.

2. Doktora düzeyinde araştırmaların güçlendirilmesine yönelik öneriler:

Bulgular, yüksek lisans tezlerinin sayıca baskın olduğunu göstermektedir. Alanın kuramsal derinliğini artırmak ve model geliştirmeye yönelik çalışmaların çoğaltılması için:

- BİLSEM ve özel yetenek eğitimi alanında doktora programları artırılmalıdır.
- Danışman akademisyen sayısını artırmaya yönelik kadro planlamaları yapılmalıdır.
- Disiplinler arası doktora tezleri teşvik edilerek kuramsal ve uygulamalı model geliştirme çalışmaları desteklenmelidir.

Doktora düzeyindeki araştırmaların artması, alanın teorik altyapısının güçlenmesine ve yenilikçi eğitim modellerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

3. Yöntemsel çeşitliliğin artırılmasına yönelik öneriler:

Araştırmada veri toplama araçları ve yöntemler açısından belirli eğilimler tespit edilmiştir. Görüşme ve ölçeklerin yaygın kullanımı dikkat çekerken, süreç odaklı veri toplama araçlarının sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu doğrultuda:

- Portfolyo, gözlem formları, öğrenci günlükleri ve performans görevleri gibi süreç temelli veri toplama araçları daha yaygın kullanılmalıdır.
- Karma yöntem araştırmaları teşvik edilerek nitel ve nicel verilerin bütüncül analizi sağlanmalıdır.

- Deneysel ve yarı deneysel desenler kullanılarak BİLSEM programlarının etkililiği daha güçlü biçimde test edilmelidir.

Bu çeşitlilik, BİLSEM'lerin çok boyutlu yapısının daha kapsamlı anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

4. Disiplinler arası ve yeni araştırma alanlarına yönelik öneriler:

Tezlerin büyük çoğunluğunun eğitim bilimleri alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, alanın diğer disiplinlerle etkileşiminin sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu nedenle:

- Sosyoloji, felsefe, psikoloji, STEAM eğitimi ve kültürel çalışmalar gibi alanlarda disiplinler arası araştırmalar teşvik edilmelidir.
- Mezun izleme çalışmaları, kariyer gelişimi, toplumsal etki ve kurumsal zorluklar gibi görece ihmal edilen konulara odaklanılmalıdır.
- BİLSEM'lerin toplumsal rolünü ve sosyal etkilerini inceleyen makro düzey araştırmalar desteklenmelidir.

Bu çeşitlilik, özel yetenekli bireylerin eğitime ilişkin bütüncül bir anlayış geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

5. Akademik danışmanlık kapasitesinin geliştirilmesine yönelik öneriler:

Tezlerin önemli bir bölümünün Prof. Dr. unvanlı danışmanlar tarafından yürütülmesi, akademik kalite açısından olumlu bir durumdur. Bununla birlikte:

- Dr. Öğr. Üyesi düzeyindeki akademisyenlerin danışmanlık süreçlerine daha fazla katılımı teşvik edilmelidir.
- Genç akademisyenlerin alana yönelmesini destekleyecek araştırma fonları ve proje çağrıları artırılmalıdır.

Bu yaklaşım, alanın sürdürülebilir akademik gelişimini destekleyecektir.

6. Politika yapıcılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler:

Tezlerden elde edilen bulguların uygulamaya aktarılması, BİLSEM'lerin etkililiğinin artırılması açısından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda:

- Millî Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler, tez bulgularını tanılama süreçleri, öğretmen yeterlilikleri ve program geliştirme çalışmalarında kullanılmalıdır.
- Türkiye'deki BİLSEM uygulamaları, yurtdışındaki benzer kurumlarla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmelidir.
- Belirli aralıklarla bibliyometrik analizler yapılarak alandaki eğilimler ve araştırma boşlukları izlenmelidir.
- Gelecek araştırmaların politika geliştirme süreçlerine doğrudan katkı sunacak uygulamaya dönük çıktılar üretmesi teşvik edilmelidir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkiye'de 2015–2025 yılları arasında Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) üzerine hazırlanmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi ile sınırlıdır ve elde edilen bulgular bu kapsam çerçevesinde değerlendirilmelidir. Çalışmanın sınırlılıkları aşağıda sunulmuştur:

Veri Kaynağı Sınırlılığı

Araştırma yalnızca Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan ve erişime açık tezlerle sınırlandırılmıştır. Erişime kapalı tezler, kurum arşivlerinde bulunan çalışmalar veya uluslararası veri tabanlarında yer alan tezler araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Bu durum, alandaki tüm akademik üretimin tam olarak yansıtılmamasına neden olabilir.

Anahtar Kelime ve Tarama Stratejisi Sınırlılığı

Tezlerle ulaşmak için belirlenen “Bilim ve Sanat Merkezi”, “Bilim ve Sanat Merkezleri” ve “BİLSEM” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Farklı kavramsallaştırmalar veya dolaylı ifadeler içeren çalışmalar bu tarama kapsamı dışında kalmış olabilir. Bu durum örneklemenin temsiliyetini sınırlayabilir.

Zaman Aralığı Sınırlılığı

Araştırma 2015-2025 yılları ile sınırlandırılmıştır. Bu tarihler öncesinde yapılan çalışmalar kapsam dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla BİLSEM araştırmalarının tarihsel gelişimi daha uzun dönemli bir perspektifle değerlendirilememiştir.

Yöntemsel Sınırlılık

Bibliyometrik analiz yöntemi, akademik üretimin nicel eğilimlerini ortaya koymada güçlü olmakla birlikte çalışmaların içeriksel derinliğini, metodolojik kalitesini ve bulgularının etkililiğini değerlendirme imkânı sunmamaktadır. Bu nedenle araştırma, tezlerin niteliğinden ziyade eğilimlerine odaklanmaktadır.

Tematik Sınıflandırma Sınırlılığı

Tezlerde yer alan temalar taranan veri tabanındaki bilgiler esas alınarak kategorilendirilmiştir.

Eğitim ve Öğretim Temasına Göre Dahil Etme Sınırlılığı

Yapılan taramalar sonucunda sadece 1 tez bu kategori dışında görülmüş olmasına rağmen farklı disiplinlerin BİLSEM konusundaki görüş çeşitliliğini ortaya koyması açısından kapsam içerisine alınmaması bir sınırlılık olarak görülebilir.

Nicel Betimsel Analiz Sınırlılığı

Veriler frekans ve yüzde dağılımları ile betimsel olarak analiz edilmiştir. İleri düzey istatistiksel analizler veya ağ analizleri yapılmadığından, değişkenler arasındaki ilişkiler derinlemesine incelenememiştir.

Kaynaklar

- Arkan, S. (2021, Ekim 11-14). *Özel yetenek ile birlikte dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile tanılanmış bireylerle ilgili yapılmış yayınların bibliyometrik analizi (1989-2020)* [Kongre bildiri özeti]. International Congress on Gifted and Talented Education, Malatya. <https://igate.inonu.edu.tr/assets/docs/IGATE21BildiriOzetleri.pdf>
- Aslışen, E. T. & Hakkoyuz, S. (2020). Erken okuryazarlık alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi: Bir içerik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1483-1498. <https://doi.org/10.16916/aded.763492>

- Ateş, H. K. & Mazi, M. G. (2017). Türkiye’de üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlere genel bir bakış. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık*, 4(3), 33-57. <https://izlik.org/JA24BR66GS>
- Aydın, N. (2024). Bibliyometrik analiz nasıl yapılır: Genel bakış. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(Special), 153-160. https://www.ibaness.org/bnejs/2024_10_special_issue/15_Aydin.pdf
- Ayrancı, B. B. & Mete, F. (2017). Bilim ve sanat merkezleri bireyselleştirilmiş eğitim programında türkçe dersi uygulamalarındaki farklılıklar ve sorunlar. *Journal of Turkish Studies*, 12(18), 69-82. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12129>
- Bakioğlu, A. & Gürdal, A. (2001). Lisansüstü tezlerde danışman ve öğrencilerin rol algıları: Yönetim için göstergeler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 9-18. <https://izlik.org/JA36LB79JW>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Baylarova, S. & Baloğlu, M. (2023). Üstün zekalı çocuklarda sosyal-duygusal sorunlar üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi. *Toplum, Eğitim ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7881761>
- Belur, A. (2014). *Bilsem’e kayıt hakkı kazanan ve kazanamayan öğrencilerin anne/babalarının rehberlik gereksinimlerinin incelenmesi* (Yayın No. 372223) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. YÖK. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=rY1Wc9eSp1GMQZGzaUhMaw&no=xB0vWdp2oR-gr1iCYpig>
- Bıçakçı, M. & Baloğlu, M. (2021). Üstün zekalıların kişilik özellikleri üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi (1957-2020). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(Özel Sayı), 125-157. <https://doi.org/10.19171/uefad.845218>
- Bilgiç, N., Taştan, A., Kurukaya, G., Kaya, K., Avanoğlu, O. & Topal, T. (2022). *Özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzu*. https://marmarisbilsem.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/48/07/769434/dosyalar/2022_10/19120859_Ozel-Yetenekli-Bireylerin-Egitimi-Strateji-ve-Uygulama-Kilavuzu.pdf?CHK=922fa7c24bae4151e60ac4a73153fbc9 Erişim tarihi: 07.05.2025.
- Bolat, Y. & Tekin, M. (2017). Üstün yeteneklilerin eğitimi araştırmalarında eğilimler: Yöntem bilimsel bir analiz. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 609-629.
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Ceylan, İ. & Karadaş, H. (2024). Bilim ve sanat merkezlerinde yapılan etkinliklerin öğrencilerin eğitsel gelişimine katkısı. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(4), 1941-1963. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1419051>
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Cui, W., Wu, Y., Liu, Ş., Wei, F., Zhou, M. & Qu, H. (2010). Context-preserving, dynamic word cloud visualization. *IEEE Computer Graphics and Applications*, 30(6), 42-53. <https://doi.org/10.1109/MCG.2010.102>

- Dergisi, 4(3), 157-178. <https://doi.org/10.47477/ubed.917732>
- Kaya, N. G. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve bilsem'ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 115-122. <https://izlik.org/JA75ZG79LG>
- Kılınç, M. A. (2025). *Bilsem'de öğrenci olmayan üstün zekalı/yetenekli öğrencilere yapılan eğitim düzenlemelerine ilişkin ebeveyn görüşleri* (Yayın No. 918956) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Kirişçi, N. (2023). Türkiye'de özel yetenekli öğrencilerin matematik eğitimi alanında yapılan tezlerdeki eğilimler (1990-2021). *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 149-175. <https://doi.org/10.51460/baebd.1102259>
- Kontaş, H. & Yağcı, E. (2016). Bilsem öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen programın etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 902-923. <https://izlik.org/JA26GP49XD>
- Kömek, E., Özsevgeç, T. & Kurt, M. (2014). *Türkiye'de üstün yeteneklilerin fen eğitimi üzerine yapılan tezlerin içerik açısından incelenmesi* [Konferans Sunum Özeti]. 11. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. Çukurova Üniversitesi, Adana. https://www.researchgate.net/publication/286932608_Turkiye'de_Ustun_Yeteneklilerin_Fen_Egitimi_Uzerine_Yapilan_Tezlerin_Icerik_Acisindan_Incelenmesi Erişim Tarihi: 27.03.2025.
- Köseoğlu, E. (2024). *Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin bilimsel süreç becerilerinin incelenmesi (denizli ili örneği)* (Yayın No. 880816) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Krippendorff, K. (2019). *Content analysis an introduction to its methodology* (4th ed.). SAGE Publications.
- Mahringer, C. A., Baessler, F., Gerchen, M. F., Haack, C., Jacob, K. & Mayer, S. (2023). Benefits and obstacles of interdisciplinary research: Insights from members of the young academy at the heidelberg academy of sciences and humanities. *iScience*, 26(12), 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2023.108508>
- McNaught, C. & Lam, P. (2010). Using wordle as a supplementary research tool. *The Qualitative Report*, 15(3), 630-643. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2010.1167>
- MEB. (2020). *Bilim ve sanat merkezleri güçleniyor...* <https://orgm.meb.gov.tr/www/bilim-ve-sanat-merkezleri-gucleniyor/icerik/1474> Erişim tarihi: 15.05.2025.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2022a). *Milli eğitim bakanlığı bilim ve sanat merkezleri yönergesi*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_12/0621_4921_BIYLIYM_VE_SANAT_MERKEZLERI_YOYNERGESIY.pdf Erişim tarihi: 16.04.2025.
- MEB. (2022b). *Kütahya rehberlik ve araştırma merkezi bilsem tanıtım sunusu*. https://kutahyaram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/43/01/1_78654/dosyalar/2022_05/18163741_BILSEM-Tanitim-Sunusu.pdf Erişim tarihi: 17.04.2025.
- MEB. (2022c). *Meb, bilsem sayısında hedefini aştı*. <https://www.meb.gov.tr/meb-bilsem-sayisinda-hedefini-asti/haber/26129/tr> Erişim tarihi: 15.05.2025.
- MEB. (2023). *Bilim ve sanat merkezleri izleme ve değerlendirme raporu*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_02/0417_4123_12024mebbilsemivd.raporu3.pdf Erişim tarihi: 16.04.2025.
- MEB. (2024). *Bilim ve sanat merkezleri yönergesi*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/0703_1350_bilsem_yonergesi.pdf Erişim tarihi: 08.11.2025.
- MEB. (2025). *Resmi istatistikler*. <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> Erişim tarihi: 17.04.2025.
- Mertol, H. & Çetin, Ş. (2017). Bilim ve sanat merkezinde müzik yeteneği ile tanılanmış öğrencilerin kaufman ölçeğine göre yaratıcılık alanlarının belirlenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(4), 811-825. <https://doi.org/10.17244/eku.347816>
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J. M. & Altman, D. (2009). Moher d, liberati a, tetzloff j, altman dg, group ppreferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the prisma statement. *plos med* 6: e1000097. *Open Medicine*, 3(2), 123-130. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2009.06.005>
- Otrar, M. (2025). *Bilim ve sanat merkezleri (bilsem)*. <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/bilim-ve-sanat-merkezleri-bilsem> Erişim tarihi: 07.05.2025.
- Özbeş, N. (2024). Bilsem yönergesinin eğitim ve öğretim sürecindeki rolünün değerlendirilmesi. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 7(1), 28-47. <https://doi.org/10.53046/ijotem.1488447>
- Özer, B. (2020). Türkiye'de bilsem müzik alanına yönelik yapılan çalışmalar: sistematik bir derleme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2045-2076. <https://doi.org/10.26466/opus.758001>
- Özsoy, Y. (2019). Türkiye'de özel yetenekli öğrenciler ve eğitimleri alanında faaliyet gösteren akademik dergilere genel bir bakış. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 6(1), 40-53. <https://izlik.org/JA77ZJ53YK>
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). Sage Publications.
- Pfeiffer, S. I. (2013). *Serving the gifted evidence-based clinical and psychoeducational practice* (1th ed.). Routledge Taylor and Francis Group.
- Polat, M. & Polat, İ. (2021). Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanmış destek eğitim programının değerlendirilmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 103-123. <https://izlik.org/JA69NL88KG>
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Renzulli, J. S. (2005). *The three-ring conception of giftedness: A developmental model for promoting creative productivity*. R. J. Stenberg ve J. E. Davidson (Ed.), *Conceptions of Giftedness* içinde (s. 246-279). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610455.015>
- Sağlam, A. & Polat, İ. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin sınıf ortamındaki davranışlarına yönelik öğretmenlerin görüşleri. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(24), 473-493. <https://izlik.org/JA92TY82ML>
- Sağlam, A., Erbasan, Ö. & Çiftçi, S. (2022). 13. Bilsem sınıf öğretmenliği çerçeve programının yaratıcı düşünme becerileri bağlamında değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(29), 193-205. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1164058>
- Sağlam, E. A. (2022). *Bilsem'de eğitim alan 9. sınıf öğrencilerinin bilsem eğitimine ilişkin görüşleri* (Yayın No. 731926) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Sak, U. (2012). *Üstün zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları ve eğitimleri* (4. b.). Vize Yayıncılık.
- Sak, U., Ayas, M. B., Sezerel, B. B., Öpengin, E., Özdemir, N. N. & Gürbüz, Ş. D. (2015). Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitiminin eleştirel bir değerlendirmesi. *Türk Üstün Zeka ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 110-132.
- Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (2005). *Conceptions of giftedness (second edition)*. Cambridge University Press.

- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P. & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science in the Public Interest*, 12(1), 3-54. <https://doi.org/10.1177/1529100611418056>
- Şahin, F., Akar, İ., Dağlıoğlu, E., Akar, Ş. Ş., Mertol, H., Arı, G., . . . Saranlı, A. G. (2023). *Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi* (2. b.). (F. Şahin, Ed.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şakar, G. D. & Cerit, A. G. (2013). Uluslararası alan indekslerinde Türkiye pazarlama yazını: Bibliyometrik analizler ve nitel bir çalışma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 37-62. <https://izlik.org/JA39ZT42AH>
- Şimşek, A. (2018). Alanyazın taraması. A. Şimşek (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (s. 52-79). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Taşçılar, M. L. (2025). Özel yetenekli öğrencilerde beklenenin altında başarı araştırmalarının bibliyometrik analizi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(63), 595-616. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1544939>
- Toprak, F., Gülaydın, G., Yağbasanlar, O., Kula, Ö., Kılıçarslan, T. & Akçadağlı, C. (2022). *Bilim ve sanat merkezleri duygu gelişimini destekleme psikoeğitim programı*. https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_03/2613_1550_DUYGU_GELISIMI_DESTEKLEME.pdf Erişim tarihi: 08.05.2025.
- Torunoğlu, H. (2023). *Bilim ve sanat merkezlerinde uygulanan programların öğrenci veli ve öğretmen beklentilerine göre değerlendirilmesi* (Yayın No. 782214) [Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi], YÖK. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Tunalı, S. B., Gözü, Ö. & Özen, G. (2016). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması "karma araştırma yöntemi". *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), 106-112. <https://izlik.org/JA84RC27GH>
- Usal, Y. & Buyurgan, S. (2022). Bilim ve sanat merkezlerinde verilen görsel sanatlar eğitimine yönelik yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Yayınları (Art and Interpretation)*, 40(1), 2-22. <https://doi.org/10.5152/AI.2022.992847>
- Ülker, S. & Kocakülah, M. S. (2023). Bilsen fen bilimleri dersi öğretim programı bireysel yetenekleri fark ettirme kazanımlarının yenilenmiş bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(56), 929-948. <https://doi.org/10.53444/deubefd.12est66>
- Ünveren, D. (2025). Özel yetenekli öğrencilerde türkçe eğitiminin incelenmesi: Bilsen ve destek eğitim odaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(1), 179-198. <https://doi.org/10.16916/aded.1569015>
- Ürün, Ö. (2021). *Özel yetenekli çocukların eğitiminde disiplinler arası yaklaşımlar*. https://nazillibilsen.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/09/11/7_65107/dosyalar/2022_01/11190137_Bifema-Kitap.pdf? Erişim tarihi: 07.05.2025.
- Vantard, M., Galland, C. & Knoop, M. (2023). Interdisciplinary research: Motivations and challenges for researcher careers. *Quantitative Science Studies*, 4(3), 711-727. https://doi.org/10.1162/qss_a_00265
- White, H. D. & McCain, K. W. (1998). Visualizing a discipline: An author co-citation analysis of information science, 1972–1995. *Journal of the American Society for Information Science*, 49(4), 327-355. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(19980401\)49:4<327::AID-AS14>3.0.CO;2-4](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(19980401)49:4<327::AID-AS14>3.0.CO;2-4)
- Yalçınkaya, İ. (2023). Türkiye’de özel yeteneklilerin fen bilimleri eğitimi ile ilgili lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(56), 326-345. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1111554>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. b.). Seçkin Yayıncılık.
- Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK]. (2025a). *Ulusal tez merkezi’nde “bilsen” anahtar kelimesiyle yapılan tez araması sonuç listesi* [Veri tabanı araması]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> Erişim tarihi: 10.05.2025.
- YÖK. (2025b). *Lisansüstü eğitim-öğretim programı açılması ve yürütülmesine dair ilkeler*. <https://ogrenciportali.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yukseklisans-ve-doktora-kriterleri-guncellendi/Lisans%C3%BCst%C3%BC%20E%C4%9Fitim-%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%20A%C3%A7%C4%B1mas%C4%B1%20ve%20Y%C3%BCr%C3%BCt%C3%BClmesine%20Dair%20C4%B0lkeler.as> Erişim tarihi: 16.05.2025.
- Zupic, I. & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472. <https://doi.org/10.1177/1094428114562629>

Summary

Introduction

Science and Art Centers (BİLSEM) are institutions operating under the Ministry of National Education in Turkey, aiming to identify and support gifted individuals from an early age. These centers offer a multidimensional educational model to develop students’ scientific, artistic, or academic potential. BİLSEMs enable students to receive individualized education in accordance with their interests and talents outside the scope of formal education. In recent years, with the increase in their numbers, teacher appointments, and infrastructure investments, academic studies on these institutions have also noticeably increased. Especially the rise in the number of postgraduate studies has brought along the need for new data sets and analysis in the field of gifted education. However, it is observed that comprehensive bibliometric studies examining the general trends, content orientations, and methodological distributions of the theses produced in this field remain limited. In this context, this study provides a systematic and bibliometric analysis of 105 postgraduate theses on BİLSEM conducted in Turkey between 2015 and 2025. The research aims to identify academic trends in the field, determine existing gaps, and shed light on future studies.

Method

This study was conducted using the bibliometric analysis model, one of the quantitative research approaches. To determine the study group, criterion sampling—one of the purposive sampling methods—was employed, and only theses that met the specified criteria were included. Data were collected on May 10, 2025, via the Higher Education Council National Thesis Center using the keywords “Bilim ve Sanat Merkezi”, “Bilim ve Sanat Merkezleri”, and “BİLSEM” with the advanced search option. From the 161 records found in the “Title” and

“Abstract” fields, 105 theses were included in the study after filtering based on the year range (2015–2025) and content relevance.

Content analysis was used for data analysis, and each thesis was systematically classified based on variables such as year of publication, university, academic title of the advisor, thesis type, research method, data collection tool, and main theme. During the analysis process, scientifically equivalent terms (e.g., “scale” and “scales”) were grouped under a single category; thematic expressions separated by commas or hyphens were evaluated as independent themes. The data obtained were supported with descriptive statistics and presented through frequency and percentage distributions.

Results

The findings indicate a noticeable increase in the number of postgraduate theses on BİLSEM, especially from 2018 onwards, with the highest number reached in 2022. This increase is associated with the institutional expansion of BİLSEMs during these years, the broadening of identification processes, and the strengthening of educational infrastructure. In terms of university distribution, Gazi University, Bahçeşehir University, and Hacettepe University stand out as leading contributors in this field. It was also observed that universities from different regions contributed, though to a limited extent in some areas.

As for the types of theses, 90 were master’s theses and 15 were doctoral dissertations, showing that academic production in the BİLSEM field is predominantly concentrated at the master’s level. Regarding the academic titles of thesis advisors, most theses were supervised by professors, while associate professors and assistant professors contributed at an equal level.

According to the research methods used, 49.5% of the theses adopted qualitative methods, 27.6% used quantitative methods, and 22.9% followed a mixed-methods approach. In terms of data collection tools, scales, interviews, and forms were the most commonly used, while tools such as tests, observations, and document analysis were less frequently preferred. The main thematic distribution of the theses revealed that “education and teaching” was the most dominant theme, followed by topics such as “mathematics”, “music”, “psychology”, “visual arts”, and “sociology”. Additionally, word cloud analysis showed that terms such as “BİLSEM”, “giftedness”, and “high ability” stood out among the keywords.

Discussion

The findings indicate a significant increase in academic interest toward the BİLSEM field in Turkey over the past decade. However, this academic production is largely

based on master’s theses, and the number of doctoral-level studies remains limited. This suggests that topics requiring deeper analysis are not sufficiently addressed, and theoretical gaps in the field persist. In terms of research methods, the dominance of qualitative research is noteworthy; nevertheless, more quantitative and mixed-method studies are needed for generalizable results. Furthermore, the limited diversity in data collection tools—particularly the low number of studies based on qualitative data recording, observation, and document analysis—demonstrates the insufficient use of alternative data sources.

While thematic diversity reflects the interdisciplinary nature of BİLSEM practices, the study shows that topics such as alumni tracking, parental involvement, and social impact analyses have not been adequately researched. In this respect, studies that assess not only the educational processes but also the environmental impacts of institutions are required. The distribution of advisor titles indicates that academic support in the field is mainly provided by senior faculty members; however, the involvement of younger academics in the advisory process should be seen as a positive development in terms of introducing diverse perspectives to the field.

Pedagogical Implications

Based on the findings, several recommendations can be made to enhance academic production in the field of BİLSEM. First, increasing the number of doctoral studies and supporting theory-building research that can contribute to the field is essential. Researchers are encouraged to diversify their methodological approaches, with particular emphasis on mixed-methods studies. Moreover, the use of data collection tools such as qualitative data recording, observation, and document analysis should be expanded to enrich qualitative findings. Promoting inter-university collaborations and ensuring geographical balance can contribute to a more equitable distribution of academic production. Future studies should also focus on topics such as career development of graduates, the societal impact of BİLSEMs, and challenges faced. Additionally, conducting similar bibliometric analyses at regular intervals will allow continuous monitoring of trends in the field and provide a foundation for data-driven policy decisions.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihallerde “Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi ve Editörünün” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.